

Előfizetési feltételek:

Szétküldéssel
 helyben vagy vidékre postán:
 Egy óra . . . . . 40 kr.
 Negyedévre . . . . . 1 frt — kr.
 Félévre . . . . . 2 frt — kr.
 Egész évre . . . . . 4 frt — kr.

Kiadó-hivatal:

Kossuth Lajos-utca, (Biharmegyei
 akadémiai épület), hova a hirdetések és az előfizetés-díjak küldendők.

Egyes szám ára 8 kr.

HÉTFŐI

ÉRTESÍTŐ

TARSADALMI HETILAP.

Hirdetések díja:

6 hasábos hetilapért egykor . . . 6 kr.
 Háromszor és többször . . . . . 4 kr.
 Nyílttér 4 hasábos hetilapért . . . 20 kr.
 Bélyegdíj minden hirdetés és
 nyílttérért . . . . . 30 kr.
 Reklamok soronként . . . . . 1 frt.

Szerkesztési iroda:

Kossuth Lajos-utca (Biharmegyei
 takarékpénztári épület).

Kéziratok vissza nem küldetnek.

Táviratok.

A Ferencz József-hid felavatása.

(Saját tudósítónk távirata.)

Budapest, okt. 5.

Az egész ország ünnepe, a Ferencz József-hid felavatása volt. Az ezredévi ünnepek e kiváló mozzanatának fényét ő Felsége a király jelenléte és részvétele emelte olyanná, mint a milyen ez ma délelőtt volt. Erre az ünnepélyre eljöttek az ország nagyjai, az ünneplő közönség nagy tömege az ország és a főváros minden részéből. Mindenki iparkodott az ünnepély hangulatának emeléséhez hozzájárulni. A főváros ünnepi színt öltött. Az az utvonat, a melyen a király az új hidhoz és onnan a budai várpalotába vonult, pazar ékesítésekkel volt díszítve. A láncz-hidtól a Fürdő-utcaig, a Váci-, Károly-, Múzeum- és Várház-körut és a budai oldalon a Gellért-, rakpart-, Attila és Palota utca minden háza fel volt díszítve zászlóval, szőnyeggel, lombfűzrel. Legimpozánsabb volt azonban maga az ünnepély színhelye, a pesti hídfeljáró és a fővámter, melyen különösen a vámpalota és az új központi vásárcsarnok volt gazdagon ékesítve.

Azon az utvonalon, a merre a király haladt, díszruhás rendőrök állottak, a kik a rendet fenntartották a gyalogjárók mentén tolongó embersokaság között. A tolongás a fővámteren volt a legnagyobb. Itt körülbelül ötven ezer főnyi közönség szorongott. A Gellért-hegyen is állottak nézők. A hegyre ezersen meg ezersen mentek fel, lepték el a citadella környékét, a kiugró sziklacsucokat, sőt a barlangokat is. Valóságos istencsodája, hogy a veszélyes pontokról senki le nem szédült. A Dunántómérdek hajó czirkált, köztük az evezős egyletek karsu ladikjai. Gyönyörű képet nyújtott a derült napfényben ragyogó hid, mely tele volt aggatva nemzeti lobogókkal. A hid pesti feljárója előtt ott állott a szellős királyi sátor, mely oszlopokon nyugodott és perzsa szőnyeggel és déli növényekkel volt díszítve. Bal felén állott az íróasztal remekműű írószerszámmal és egy villamos gombbal, mely arra szolgált, hogy a király megnyomja és ez által működésbe hozza a villamos szögcselő gépet, és elhelyezze az utolsó szöveget a hidnak déli vastartójában. A királyi sátor mindkét oldalán felépített tribünökön szép hölgyek foglaltak helyet világos nyári öltözékben.

A hid feljárójának elzárt helyén már jóval 11 óra előtt gyülekezni kezdtek a polgári, katonai és papi méltóságok, legtöbbször fényes díszmagyarban. A díszruhák sokasága, az előkelő társaság a hatalmas árbozczokkal szegélyezett hídfeljárón káprázatos képet nyújtott. Emelte a hatást az idegen államok konzulainak megjelenése tarka diplomata ruháikban. A fényes társaságban ott voltak: a miniszterek, Apponyi Lajos gróf főudvarnagy, Szapáry Géza gróf főudvarmester, Beniczki Ferencz főispán, Szapáry István gróf főrendiházi tag, Ráth Károly polgármester, Mihályi Viktor balázsfalvi érsek, Firczak Gyula püspök, Fehér Ipoly pannonhalmi főapát Sélley Sándor, Györgyi János, Jeszenszky Rándor, Popovics Sándor, Perleberg miniszteri tanácsosok, Rudnay Béla főkapitány, Borosnyai és Szolner Antal miniszteri osztálytanácsosok, továbbá több méltóság és nagy közönség.

Néhány percczel 12 előtt nyitott udvari fogaton jött a király Bolfras altábornagy főhadseggeddel. Kocsija után egy szakasz lovas rendőr vágatott. Zúgó éljenzés fogadta a királyt úgy az egész utvonalon, mint a fővámteren. Ő felsége tákornoki rendjeles egyenruhában jelent meg. József főherczeg és a miniszterek üdvözlésének elfogadása után a király a sátor alá ment, hol Dániel Ernő kereskedelmi miniszter a király felé fordulva elmondta hazafias hangon tartott

remek beszédét, melyre ő Felsége megható hangon így válaszolt:

„Örömmel engedtem meg, hogy ezen új hid nevémet viselhesse s midőn azt a közforgalomnak ezennel átadom, őszintén kívánom, hogy e szép mű, mely egyszerűsággal a magyar műépítészetnek és vasiparnak kiváló teremtő képességét is tanúsítja, újabb hathatós tényezője legyen kedvelt magyar székes fővárosom további felvirágzásának.“

A király aláírta a kaligrafikus kivitelű okmányt és megnyomta a villamos gombot, mire a gép süstörögve nyomta be a hidba az utolsó szöveget, a mely ezüst és fejen I. F. J. kir. monogramja van. Az okmányt, a hidnak Czekelius és Szántó tanácsnok által megírt történetét, járó arany és ezüst pénzekkel tokba zárták s a hídfő árboczán levő tarulmadár alatt levő aranygombba tették. Ezután ő Felségének bemutatják a hid-építőket.

Majd a király fényes társaságtól kísérelve átsétált a hidon, miközben élénk érdeklődéssel hallgatta Dániel miniszter magyarázatait. A király rendkívül elismerőleg szólt a hid művészi kiviteléről. A király búcsút véve, kocsira ült és a budai oldalon hazahajtatott. A hidat mindjárt óriási közönség lepette el, mely ingyen kelhetett át a hidon, mert a hidvámot éjjelig fel függesztették.

Nemzetközi sakkverseny.

Budapest, október 4. (A „H. E.“ eredeti távirata.) A nemzetközi sakkverseny délelőtt 10 órakor kezdődött a vigadóban. Zichy Jenő gróf elnök indítványozta, hogy üdvözlőt táviratot küldjenek a királyhoz, ki az első díjat ajánlotta. Aztán a verseny formáit állapították meg. Délután bankett volt.

A királyné Budapesten.

Budapest, okt. 4. (A „H. E.“ eredeti távirata.) A királyné ő Felsége ma délelőtt fél 9 órakor székes fővárosunkba érkezett. Hivatalos fogadtatás nem lévén, az indóház díszítésétől is eltekintettek s csupán az udvari váróterembe vezető ut volt díszítve állomásfőnök intézkedése folytán szőnyegekkel borítva. Ő Felsége a király Somogyi alezredes, szárnységéd kíséretében már 8 óra 15 perczkor érkezett a pályaudvarra és az ott levő Ludvigh államvasuti elnök-igazgatóval és Rudnay főkapitánnyal beszélgetett. Az udvari vonatot, a mely pontban fél 9 órakor haladt be a pályaudvarra, Thaly forgalmi igazgató vezette.

Mire a vonat megállott, a király felszállott a királyné kocsijába, a hol a felséges pár a legszívesebben üdvözölték egymást. Ezután a király leszállott és lesegítve a felséges asszonyt, a kocsiról karján a váróterembe vezetett, mire a királyné megpillantva Ludovigh Gyulát, a magyar államvasutak elnökigazgatóját, szíves beszélgetésbe ereszkedett vele és különösen érdeklődött a kiállítás látogatottsága és az idegen forgalom nagysága iránt.

A felséges pár ezután a király várakba hajtatott.

Kormányozható léghajó.

Szeged, okt. 4. (A „H. E.“ ered. távirata.) Kozma Sándor itteni segédmérnök tizenhárom évi töprengés után feltalálta a léghajó kormányozhatóságának titkát. Ma a városi mérnökökkel konferált és részvénytársaságot alakít a modell költségeinek fedezésére.

HIREK.

* A király nevenapja. Apostoli királyunk tegnap nevenapját ünnepelte. Az ország minden templomában fényes istentiszteleteket tartottak és imát mondtak a jóságos-uralkodó hosszú életéért. A nagyváradi székesegyházban is tegnap délelőtt 10 órakor volt a zenés ünnepi mise. A misén jelen voltak a hatóságok, hivatalok, egyesületek, társulatok s az iskolák növendékei.

A kath. kör milleniumi ünnepélye.

Tegnap, vasárnap délelőtt tartotta meg a nagyváradi „Katholikus Kör“ milleniumi ünnepélyét nagyszámu s előkelő közönség jelenléte mellett.

A kör tagjai reggel fél kilenckor gyülekeztek előbb a körhelyiségben, s onnan csoportosan kivonultak a székesegyházhoz, hol ő felsége a király névnapja alkalmából hálaadó isteni tisztelet tartatott Schiauch Lőrincz bíboros pontifikálása mellett.

Isteni tisztelet után a tagok ismét összegyülekeztek a körbe, hol pont 11 órakor megérkezett Winkler czimzetes püspök, számos káptalani taggal, míg a katolikus közönség megjelent notabilitásai közül a következőket sikerült feljegyeznünk:

Dr. Bozóky Alajos jogakad. igazgató, Palotay László kanonok, Nátafalussy Kornél kir. tanfelügyelő, Dus László, a kör világi elnöke, dr. Karácsonyi János theolog. tanár, a premontréi rend számos tagja: Kertész Miksa, Ponty Kelemen, Novotny S. Alfonz stb. Stark Gyula, Dr. Baróthy Ákos, Sebő Pál, Tóth István, Réz Mihály, Bereczky Géza, Jellinek Ferencz, Janky József, Virányi Győző, Keledy József, Beleznay Antal a dalárda tagjaival, Lojkó mérnök, Gutmann építész, Schöpflin posta- és távirat-igazgató, Tucsek énektanár s ezeknek számos tagu családjai, stb.

Az ünnepély 11 óra után vette kezdetét. A megnyitás a „Hymnus“-sal kezdődött, mit igen sikerülten énekelt a dalárda.

Ezután következett az elnöki megnyitó. Palotay László egyházi alelnök üdvözölte a megjelenteket, kiemelte az ünnepély magasztosságát, beleszóve ő felsége a koronásfő nevenapját, éltetve a királyt. Azután röviden ecsegett a kör célját s jelenlegi állapotát, nagy tetszés mellett.

Utána a következőket a dalárda által előadott „Király-hymnus“.

Majd dr. Karácsonyi János tartott hosszabb értekezést, melyben történeti alapon fejtegette, hogy a magyar katolicizmus hosszú századokon át minő tevékenységét fejtett ki a vallásos és hazafias intézmények létesítésében.

Azután Imrik Gusztáv joghallgató szavaltta el nagy hatás mellett Kemenes Ferencz „A magyarok nagyszóvárához“ című költeményét.

Következett a „Szózat“, mit a dalárda s az egybegyűlt közönség énekelt lelkesülten.

Végül Dus László, világi alelnök köszönetet mondott az egybegyűltéknek szíves megjelenésükért és ezzel az ünnepség véget ért.

Este társas vacsorára gyűltek össze a kör tagjai a Zöldfa szállodában.

A lóversenyről.

Tegnap — vasárnap — délután tartotta meg a biharmegyei gazdasági egyesület a lóverseny második befejező részét, melynek befejezéséről tudósítónk a következőkben számol be:

A tegnap, vasárnap délután megtartott lóverseny általános érdeklődés és óriási előkelő közönség jelenlétében fél 2 órakor vette kezdetét. A megnyitás az:

I. Aláírási díj. Handicap kétfogatu versennyel kezdődött, melyre a következők neveztek: Csanády J., Kiss E., ifj. Tisza K. és B. Mannsberg E., II. ifj. Tisza K., Dobozy K., Beöthy P., Szentgyörgyi M., és Klobusitzky N. Tot: 2:2 5:7.

1-sőnek bejött ifj. Tisza Kálmán díj 1000 korona.

2-sodiknak bejött Dobozy Kálmán díj 400 korona.

3-iknak bejött Klobusitzky T. díj 200 korona.

II-ik. Mezei gazdák versenye.

III-ik. Félvér akadály verseny. Neveztek: B. Szentkeresztessy P., Horthy J., Beöthy P., gr. Zichy K., Hatfaludy G. és Pallay L. 1-sőnek Pallay Lajos, díj 800 korona.

2-iknak Horthy István díj 200 korona.

Tot: 2:4 5:10.

IV. Asszonyok díja. Neveztek Csanády G., B. Mannsberg és Szentgyörgyi M.

1-sőnek B. Mannsberg Ernő díj 400 kr.

2-iknak Szentgyörgyi Miklós díj 300 kor.

V. Harald akadály verseny. Neveztek Br. Podmaniczky E., Waclawiczek R. Hoffmann L. (2-ve) és Herz Ottó.

1. Waclawiczek Rudolf, díj 3000 korona.

2. Br. Podmaniczky, díj 600 kor.

3. Hoffmann Lipót, díj 400 kor.

Totálzat: 2:4 5:10.

VI. Gát verseny. Neveztek B. Szentkeresztessy, Waclawiczek, Horthy, Bogáti Bogáthy J., Urban I., P. S. Szövetség és Hoffmann L.

1. Urban István, díj 1000 kor.

2. B. Szentkeresztessy Pál, díj (fele tét).

VII. Vigasz verseny. Neveztek Csanády G., Kiss E., Dobozy K., Szentgyörgyi M. és Klobusitzky Géza.

1. Kiss Elek, díj 700 korona.

2. Klobusitzky Géza, díj 300 kor.

3. Szentgyörgyi M., díj 200 kor.

VIII. Agarászlovak verseny. Neveztek B. Rottenthal Béla, Szunyogh Szabolcs, Szunyogh Zoltán, ifj. Markovits Károly és Örléy Kálmán.

1. Szunyogh Szabolcs 800 kor.

2. Szunyogh Zoltán 200 kor.

Október 6.

Helybeli főreáliskolánk „Arany János“ önképzőkörre hazafiasságának ez évben is tanujelét igyekszik adni, midőn az aradi 13 vértanu emlékére október 6-án d. e. 10 órakor a főreáliskola nagytermében a következő mű-orrall gyászünnepelet tart, melyre az igen tisztelt érdeklődőket tisztelettel meghívja az ifjusági elnök.

Műsor:

1. Hymnus, éneklé az ifjusági énekkar. 2. Ünnepi megnyitó, tartja: Dr. Türr Lajos tanárelnök. 3. Világos után, irta: Klein A. VII. o. t. szavalja: Markovics S. VIII. o. t. 4. Szónoki beszéd, tartja: Mann A. VII. o. t. 5. Előre! Tóth Kálmántól, szavalja: Klein A. VIII. o. t. 6. Emlékezés október 6-ról, irta és felolvassa: Klein O. VIII. o. t. 7. Szózat, éneklé az ifjusági énekkar.

* **Tilos az október hatodika.** Ilyen czim alatt a „P. N.“ kiméletlen hangon támada meg tegnapelőtt a nagyváradai jogakadémia érdemes igazgatóját egy olyan állítólagos tényeért, melyről mi nagyváradiak nem tudunk semmit és amelyet a nevezett lap maga is addig-addig fűjt, míg a végén a szenzáció szétpukkant és kénytelen volt ő maga megczáfolni alant, amit fent olyan vehemenciával állított.

Egyébiránt az ékes stílusban tartott közlemény szóról-szóra így hangzik:

„A nagyváradai jogakadémia tudós igazgatója dr. Bozóky Atajos kir. tanácsos, eltekintve a szakirodalom terén szerzett érdemeitől, gyakran szenved hiperlojalitási rohamokban. Így például megtörtént az, hogy mikor Kossuth Lajos meghalt és Nagyvárad minden házára főreépült a gyászlobogó, az igazgató nem akarta kitűzteni a jogakadémia épületére a fekete zászlót s csak az ifjuság erős sürgetésének engedett. Most pedig az igazgató ur azzal okozott nagy felháborodást a hazafias ifjak körében, hogy nem akarta nekik átengedni a jogakadémia dísztermét az október hatodikán rendezendő gyászünnepekre. És pedig azzal a szarvasokoskodással tagadta meg ezt a jogos kérelmet, hogy ez az ünnepség tüntetés lenne ő Felsője ellen, aki pedig a millenium alatt megmutatta, hogy híven együtt érez a magyarokkal. Azonban az igazgató szerencsére délután megtalálta a jobbik ekét, (sajtóhiba) amely azt sugta neki, hogy a lojalitás és a szervilizmus között nagy a különbség, s ezért, mint lapunknak táviratozzák, még is megengedte az ünnepség megtartását a jogakadémia helyiségében, s nem tette ki magát a közvélemény elítélésének, hogy egy jogakadémia igazgatója milyen szépen ápolja a kezére bízott ifjakban a hazafiság érzéseit.

* **Kinevezés.** Az igazságügyminiszter Lengyel Károly tenkei járásbíróági díjnokot a szarvasi kir. járásbíróshoz irnokká nevezte ki.

* **Az állattenyésztés, ez a speciális ösmagyar foglalkozás, még mindig jelentékeny államgazdasági tényezőnek bizonyult, amint ez a földmivélsügyi miniszter legújabb intézkedéséből kitűnik. A földmivélsügyi miniszter ugyanis 9 állattenyésztési kerületi felügyelőiséget szervezett az ország területének főbb forgalmi pontjain és speciál Nagyváradon is. A nagyváradai kerületi felügyelőiség vidékébe tartoznak: Bhar, Arad, Csanád, Békés, Hajdu-és Szabolcs megye. A többi kerületi felügyelőisége: Budapest, Pozsony, Szombathely, Temesvár, Kassa, Máramaros-Sziget, Kolozsvár és Segesvár vidékére terjeszkedik ki.**

* **Verekedési versenyek.** Borozsnyai Dániel és Klein Edus mindketten nagyváradai dícső konfliktus igazgatói, nagyon unalmasnak találták tegnap a lóversenyeket s hogy a látványosságoknak nagyobb jelentőséget kölcsönözzenek, hát hajba kaptak s egymás hátán próbálták megmérni, hogy melyik ostora hosszabb és erősebb. Természetesen hogy a publikum azon része, mely jobban érdeklődik a hatásosabb jelenetek iránt, rögtön átpártolt hozzájuk s így nem volt nézőközönségben hiány — Kis Gyula és neje hosszúságatorban lakó polgárok sem sokat tanulmányozhatták a „Corpus juris“-t, annál kevésbé tudhatják, hogy a párbaj kódexek mi fán termettek s így nem esoda, hogy téves fogalmaik vannak arról, hogy miképp kelljen sértett önértüket, becsületüket megreparálni. Ugyanis veük egy udvaron lakó Varga László napszámmal s ennek kedves hitestársával öszeszólalkozván, a dolog annyira fejlődött, hogy — mint Arany János költőnk mondja — majd szitokra, majd karóra került a sor, s ezzel Kis Gyula elővett egy olyan nagy busáng fát, hogy Toldy Miklós se különbet s azzal kezdte oldalgatni a megrémült házastársakat, kik csak a szomszédok beavatkozásának köszönhetik, hogy a dráma tragédiává nem fejlődött.

* **A gyula-sarkadi ut biharmegyei vagyis a remetei hídtól Sarkadig vezető részének mintként folytatólagosan leendő kiépítését Biharvármegye ismét megtagadta, határozatát azzal indokolván, hogy az ut a vasutal párhuzamosan futván, annak kiépítése nem képez első rendű szükségletet, másrészt, hogy az ut az uti bizottság igazgatása és gondozása alatt áll s annak ily nagy összegre rugó kiadások fedezéséhez kellő anyagi ereje nincsen. Biharvármegye félti Gyulával határos és erősen odagravitáló részét s azért nem szívesen ismeri el ezen utvoal nagy forgalmát, mely pedig nyilvánvalólag egyike a legnagyobb forgalmu utaknak, mivel a vasut a terméskeményeknek a szomszédos községek közötti forgalmából semmit le nem von; így írja a „Békés“.**

A „HÉTFŐI ÉRTESÍTŐ“ TÁRGZAJA.

Viszontlátás.

— Némethől. —

Midőn a sors mellőled elhitt,
Még akkor tiszta napvilág,
— Mint fris hajtáson enyhe szellő
Vonult egész valódon át.

A röpke évek elhaladtak,
S most megváltozva állsz elém:
Szerelmes voltál, bünbe estél;
Görben vitt utad — mint enyém!

Sokat kacagtal; ámde még több
Titkos könyről beszél szemed
És halvány arczodat hamis pir
Boritja most harmat helyett!...

És mégis — az maradsz előttem,
Ki foglyul ejtéd szívedet,
Mert a vihar, mely élteden dult,
A lelked nem sértette meg.

Csak a fejed zavarta össze,
De nem hatolt be szíveden —
S lásd, míg az ember szíve tiszta,
Még nem veszett el semmi sem.

Junker.

II. Rákóczy Ferencz, mint iparos.

— „Hétfői Értesítő“ eredeti tárczája. —

Minden esetre furcsán hangzik e czim: Rákóczy Ferencz, mint iparos. Az a Rákóczy Ferencz, ki mint álló csillag a magyar történelem égboltozatán magasan és fényesen áll felettünk, kit megszoktunk úgy tekinteni e távolsághól, mint legelső bajnokát hosszú időn át a magyar szabadságnak, mint daliás bajnokát legnemzetibb hadseregünknek, a kurucz hadaknak; a ki ugy észre, mint szivre nemcsak hazájában volt első, de még külföldön is tiszteletet keltet maga iránt, családját pedig egyesesen a francia királyi házzal állt rokonságban. Ez a Rákóczy Ferencz élte alkonyán lemondva vágyairól, terveiről, melyeket sorsának rossza fordulta lehetetlenné tett, elvonulva az emberektől, akikben annyit csalódott, harci kard helyet szármot vett kezébe, s vallásos ájtatosságai után oda állt az esztergapad elé, abban keresve minden szórakozását.

Miként Cincinnatus, midőn nem volt már kardjának miért küzdeni, visszament az eke szarva mellé, több boldogságot találva a mindennapi egyszerű munkában, mintsem, hogy nagyságában és dicsőségében tetszelegjen önmaga és nemzete előtt.

Volt a magyar nemzetnek egy másik dícső fia is: Kossuth Lajos, kiben a történelem ugy szólván megismételte Rákóczy Ferenczet. Ő is önkéntes száműzetésben halt meg, mint Rákóczy. Neki is a munka volt élete eleme halála napjáig.

Ámde ő száműzetésében nem annyira a kézimunkát kedvelte, mint Rákóczy. Tett, küzdött megbecsülhetetlen sokat az ipar érdekében pályája kezdetén mint politikus, ugy az országgyűléseken, mint a társadalomban; Kossuth Lajos rendezte és vezette 1842-ben az első magyar iparkiallást, neki köszönhető az országos iparegyesület alakulása, és a védegyelet, mely a honi ipar védelmére oly nagy ákciózt fejtett ki a negyvenes évek közepén, szintén az ő műve volt, de száműzetése alatt jobbára csak a botanikával foglalkozott.

Ritkaság nagy emberek között, hogy maga a kézműipar ugy hassen valakire, mint Rákóczyra. Például egész passzióval faraogt pipaszárakat és botokat Deák Ferencz is; hihetőleg otthon, Zalában. juhászától látta és kedvelte meg az öreg ur a faragást. Vagy József kir. főherczeg szintén igen nagy barátja az esztergályozásnak. Jókai Mór, a koszos regényíró, nemrég irta magáról, hogy ő kétféle mesterséget tanult ki: a kertészetet és a képfaragást, s hogy ő akármelyikből meg tudna élni, és ezt büszkeséggel mondja, mert addig nem lesz Magyarország boldog ország, míg a magyar ember szégyenli maga előtt a bőrkötényt.

Ha Rudolf királyról is említést teszek, nem annyira a példa kedvéért hozom fel, de nagyon érdekesnek tartom, hogy egy király a kormányzás nehézségei közt egyedüli szórakozását abban találja, amivel a szegény iparos kenyerét keresi. Ez az idegbeteg király ugyanis a csillag-vizsgálás és vegyészett mellett legtöbb idejét óracsinálással töltötte, a mi megtisztelő lehetett az óráskokra, de az ország nem igen köszönte meg, nem mintha iparát

Törüljük el a tandíjat.

— A városi ayák figyelmébe. —

Nagyvárad, október 5.

Évenként, a mint az iskolákban megkezdik a növendékek beiratását, Nagyváradon valóságos népvándorlás van a város házához, kapitányi hivatalhoz s pár héten keresztül öt hat városi tisztviselő egyebet se csinál, mint szegénységi ügyben ad véleményt, szegénységi bizonyítványt állít ki, ir alá.

Ha nem egészen határozottan is, de merjük állítani, hogy Nagyvárad-város polgármesteri hivatala iskolai évek kezdetével pár hét alatt 800 vagy 1000 szegénységi bizonyítványt ad ki tandíj mentesség céljából.

Nincs éppen előttünk semmiféle adat, melyből kiirhatnók, hogy a nagyvárad-i községi alsóbb népiskolák növendékei évenként mennyi tandíjat szolgáltatnak be Nagyvárad-város házi pénztárába; aligha csalódunk azonban, ha ezen összeget legfőbb pár ezer, azaz: egészen határozott számban kifejezve — 2000 forintra becsüljük.

Vagyis: a községi alsóbb népiskolába járó növendékeknek több mint fele olyan szegényebb sorsu polgárok gyermeke, akik a pár forint tandíjat sem képesek gyermekeik neveléséért, illetve tanításáért megfizetni, hanem kénytelenek akárhányszor napokon keresztül Pontiusától Pilátusig járni, kunczorogni, hogy a szegénységi bizonyítványhoz jussanak.

E sorok írója saját szemével látta közelebb több napon keresztül, hogy a városház emeleti folyosóján, a polgármesteri hivatal elnöki irodája előtt férfiak, nők, asszonyok áldogáltak vegyesen, csak hogy e szobán forgó bizonyítványhoz végre hozzá jussanak.

Bizonyos, miszerint ennek a bizonyítványnak beszerzése sok zaklatással van összekötve.

Zaklatva van először az arra magát jogosítottnak hívó fél, midőn a városházánál megjelenván, ott kérelmét jegyzőkönyve veszik s azzal elküldik a jó távol eső rendőrkapitánysághoz, hogy hozzon véleményt; zaklatva van a tisztviselő, kinek irodáját napokon át ostrom alatt tartják; zaklatva

van a rendőrkapitányság, melynek biztosai ismét akárhányszor kénytelenek kutatni, szomszédokat, lakókat kihallgatni, hogy az illető szegénységi bizonyítvány után járó milyen vagyoni viszonyok között él? Könnyen keresi-e élelmét vagy nem? Hány gyermeke van sat. sat.

Az a pár ezer forint, mit a községi népiskolai növendékek ől vesz be a város házi pénztára évenként: bizony, bizony nem érdemli meg a közönségnek azt a hajszáját, több tisztviselőnek azt a napokon keresztül tartó zaklatását, melyet a szegénységi bizonyítványok kiállítása okoz.

Hátha még meggondoljuk, hogy vannak sokan szemérmesebb szegények, akik szegyelnek kunczorogni s vannak ismét olyanok, akik tudnának ugyan fizetni, de azért — így vagy úgy, ahogy lehet — kieszközlik a nemfizetést; akadnak ismét olyanok is, kik — köteles iskoláztatás ellenére — nem küldik gyermekeiket iskolába, mivel fizetni a tandíjat nem képesek.

Tudjuk, hogy hajdu megy az ilyen nyakára, vagy legalább hajdunak kellene mennie.

De hátha nem megy?

A rendőrközegeknek ebben a papírtell- s tintafogyasztó bürokratikus világban annyi a teendője, hogy csak azt győze s ne egyuttal a gyermekek iskolába felhajtását is.

Helyesen tették annak idejében a honatyák, hogy a népoktatási törvény meghozatala alkalmával kimondták az iskolakötelezettséget, vagyis a kényszeriskoláztatást; azt azonban már heytelenül cselekedték, hogy — ingyenessé nem tették.

A mit elfelejtettek a honatyák, vagy rosszul csináltak, azt hozza helyre, csinálja jobban Nagyvárad-város törvényhatósági bizottsága.

Mondja ki, hogy a községi alsófoku népiskolába járóktól jövőre tandíjat nem fog venni.

Az országban nem Nagyvárad lesz e tekintetben első. Vannak szegény, kis községek, melyek a tandíjat eltörölték.

Nagyvárad tud ingyen apa-állatokat tartani egyik-másik város-rész polgárai állatainak számára a közpénztár terhére. Miért

ne lehetne ingyen oktatást adni az alsófoku iskolai növendékeknek?

Ajánljuk e fölvetett eszmét községi iskolaszékünk figyelmébe. Ha megvolósítja, nagy jót tesz.

Őszi apróságok.

Nagyvárad, okt. 4.

Neveltséges dolognak is tarthatjuk, igen szükségesnek is mondhatjuk azt a szokást, mikor „apró tudnivalók“-at ír az ember, újság számára.

Persze, hogy — sok ember — régen tudja az ilyen apróságot, sokan azonban híret sem hallották s megköszönik.

De más oldalról nézve a dolgot, új nemzedék nő fel minden évben, a melyik nem is hallja híret, a kandallótűz, vagy az olaj méceses mellett el-el mesélt háztartási, gazdasági ismereteknek. Villanyfényhez, hohenheimi szakismerethez szitunk. Költözünk házról-házra, mert a lakásban sok a svábbogár. Minden évben elbontatunk s újraépítünk egy falat, mert a lakásunkban temérdek a — hangya stb. stb.

*

Van a kerteknek egy megvetett gyümölcse, a megsárgult uborka. Ritka dolog, mikor egyet-egyet „karóba huznak.“ Ezt azért teszik, hogy belőle magvat nyerjenek. A mag ugyanis a gyümölcs nedvét szívja, s megéresig fejlődik. Es egyuttal nincs kitéve annak, hogy a mag, fiatal és fejletlen csirája beszáradjon.

A legtöbb sárga uborka azonban, a kertekben rothad el. Nem kell senkinek, sőt kinevetik, hignyulják azt a termelőt, a ki megsárgult uborkát visz a kis-piaczra.

Már én azt is láttam, hogy a városi orvos ur figyelmét, egy törvényhatósági tag hívta fel az érett uborkák elkobzására.

Ugy-e csodálatos? hogy az egyik gyümölcsöt azért kobozzák el, ha éretlen, a másikat meg azért, hogy meg van érve.

Kérem szépen! Ne kobozzuk el azokat az érett uborkákat. Nem a vendéglősök és kifőzök veszik azt meg uborka-salátának, hanem olyan háziasszonyok, a kik tudják, hogy a melyik lakásban sok a svábbogár oda egy pár igen érett uborkát kell a kamara és szoba földjére, hosszában négyfele vágva, éjjelre elhelyezni.

A svábbogarak nagy örömmel rohannak az uborkára. Kirágják annak belét, magvát. Azután jókedvűen térnek oduikba aludni.

Hat darab uborka, kipusztítja a legdusabb svábbogár-tanyát.

A sárga uborkának meg épen most van legdagabb idénye.

Tessenek próbát tenni. Kikerül az egész kísérlet 3—4 krből.

*

Ismerjük a tücsök és a hangya meséjét.

Ez az apró, szorgalmas állat, bizonyos foku rokon-szenvenek örvend, csupán szorgalmáért.

kompromittálta volna, hanem mert annál kevesebbet törődött az országos ügyekkel.

De térjünk vissza Rákóczyhoz.

Az 1711-iki szathmári békekötés legördítette Rákóczy politikai szereplése előtt a függőnyt; kivette kezéből a tegyvert, melylyel hazája szabadságáért tovább küzdhetett volna. De nagy lelke nem csüggedt, erősen bizott az igaz ügyben. Hosszu várakozás, sok csalódás után látta csak be, hogy e birodalom hiu ábránd. Teljesen elvesztve reményét sorsa jobbra fordulta iránt, 1719-ben, Csáky, Zay, Eszterházy, Sibrik, Horvát, Mikes, Radálvics apát s több másokkal a Mármora tenger melletti Rodostóba ment, hogy ott a zaj és izgalmaktól nem háborítva, megadással várja az elkövetkezendő halált Istenétől, aki megengedte — mint ő mondta, — hogy még életben eltemessék a szathmári békekötésben.

A száműzött fejedelem élete itt nagyon szigorú, majd kolostori volt. Katonás rendet tartott környezetében is, mely a legkitünőbb hazafiakból állott, akik önként követték őt hódolatból és tiszteletből. Virradatkor dobszó költötte fel őket. A második dobszónál már együtt voltak a tornáczon az urak mind s követték a fejedelmet a kápolnába. Ez volt a reggeli ájtatosság. A mindennapi szent misére — mivel török földön harangozni nem szabad — megint csak dobszó hívta őket össze. Ehhez háromszor doboltak. A közös ebédre két dobszó volt a jel, az ebéd végén a fejedelem felállt s fenhangon imádkozott, a társaság szintén állva mondta utána az »Ur imáját«. Öt óra tájban ismét háromszor ütötték meg a dobot, az pedig

szólt a délelti misére. És végül kétszer doboltak a vacsorára.

Tizenkét dobszó egy nap, abból nyolcz kápolnába hívó.

Vallásos ájtatosságai után a fejedelem mindjárt dolgozni kezdett.

Mikes Kelemen az ő leveleiben így ír Rákóczy Ferenczről:

»Hogy pedig minden úgy töltse az időt, mint a mi urunk, arra az Isten ajándéka kívántatik; mert ebédig az olvasásban és írásban tölti az időt; — ebéd után pedig, aki látná, — azt mondhatná, hogy valamely mesterember; vagy fur, vagy farag, vagy az esztergában dolgozik. És az ő gyönyörű szakállá sokszor tele forgácscsal, hogy maga is neveti magát. És ugy izzad, mintha munkája után kellene enni kenyérét. Ötet minden csudálja. Ő pedig neveti az olyat, aki azon panaszkodik, hogy elunja magát. Ritka, aki így tudja az időhöz alkalmaztatni magát, mind pedig, hogy ugy mondjam, az időt magához alkalmaztatni...«

A milyen egyszerű és szigorú volt életmódja, olyan volt lakása, butorzata is. Hálószobájában egy egyszerű tábori ágy állott. Esztergályos műhelye tele volt szerszámokkal, kész és készülőfélben levő különböző székekkel, asztalokkal, több efféle dolgokkal, melyeket mind ugy fundált ki, hogy szét szedve más és más célra is szolgálhattak. Így például egy szétszedett székből össze tudott állítani egy tábori ágyat. Butorait mind ő maga csinálta; segítségére voltak szórakoztató munkájában az ország nagyjai is, kik ott töltötték lassu nap-

jaikat az önkéntes száműzetésben. Különbön őt magát annyira vonzotta a munkaszeretet, hogy képes volt oly hévvel dolgozni, hogy beleizzndt munkájába. Ha valaki munka közben kereste fel, sokszor észre sem vette, annyira bele volt merülve munkájába.

Ez eléggé mutatja, mennyire átadta magát annak a gondolatnak, hogy rá nézve a dicső mult minden vágya, minden magasztos álma meghalt.

Mily szép fényt vet a száműzött fejedelemre a vonás, hogy mikor már mindenki ben csalódott, mikor már egyedüli vigasza, birodalma csak a válás, csak az Isten volt, még akkor is örömet talált a munkában, S ez nem olyan futó szeszély volt, mit néha-néha az unalom ellen előrántott volna; ez a lankadhatlan munkálkodni vágyás kielégítése volt. Karddal többet nem küzdhetett, de tétlen maradni sem tudott, elővette hát az egyszerű iparos lenézett szerszámát és dolgozott, mintha csak a kenyerét kereste volna vele. Mikor ott állt az esztergapad előtt és hajtotta, a lepergő forgács egyhangu pattogása mellett szomorú sorsát tanulta feledni. S rá nézve valóságos istenáldás volt, hogy a kézimunka így tudott hatni kedélyére, mert különben a magára maradt szellem meddő munkájában, a tépelődésben hamar felemészttette volna magát. Csodálatos, hogy mennyi erőt, vigaszt és hitet kellett találnia e nagy léleknek a vallásban és szórakozást mindennapi munkájában, hogy el tudott viselni tizenhat esztendőtt abban a piszkos török városban, elszakítva családjától és hazájától.

Horvát Ferencz.

Nem is bántjuk, a mig betartja a hangya velünk szemben, a „Noli tangere circulus meus“-t.

Hanem mikor ellepi a sonkaszeletünket; kikezdi a félrerakott süteményeket; ezrével húzódik meg a felvagdalt cukoradarabok között, akkor már tollat veszünk, és lesepergetjük és a gyön taposunk valamennyit.

Ha a hangyák a kertből, vagy az udvarról sétálnak be saját országútiükön a kamarába, akkor az is elég, ha ez utvonalat hamuval hintjük be. A hamunak a szagától is irtóznak, ha pedig az kissé vastagon van elhintve, abba — belefutnak.

Uj „állami út“ készítésére nincsen idejük, felkerekedik az egész népesség és megyen új hazát keresni.

De mikor a hangya, s különösen a vereshangya, gyümölcsfaínt tövén épít magának palotát, s az egész telet azzal tölti, hogy a fa gyökeréről levág minden ehetőt: akkor már szűnik bennünk a „hangyaszorgalom“ dicsőítése. Forróvíz után nézünk. Megásuk a fa tövét. Le is forrázunk néhány ezer hangyát. Hanem egyuttal leforázzuk a fák gyökereit is.

Schöpfung postagazgató urnak egy igen kedves, könnyű és biztos receptje van a kártevő hangyák ellen.

Hozat egy garas ára élesztőt, megszáritja s aztán minél apróbbra megszeleli, s egy papírra kiterítve a hangyaboly közelébe helyezi.

Az élesztő savanyu szaga elterjed a virág-illat között is. A hangyák néhány bátrabb példány „fel-fedezi“ az uj „Kanaánt“. Hazaviszi a jónak vélt csemegét, ott közös erővel megvizsgálják, s midőn igen jónak találják, egész sereg hangya indul utnak. Mielőtt a hazavitelre szánt darabot szájába fogná, előbb mind-egyik maga jóllakik. Mikor meg hazaér, a vitt élesztőt az oda haza maradó „társadalom“ dicsmálja meg. Jóllakott gyomorral gyngodni térnek. Igen szépet álmodnak. Potrohuk felpuffad és arra ébrednek, hogy — meg vannak halva.

A darazsak igen nyalka legények. Ilyen természetűnek képzelem a — tenger rabló bandáit.

Egyszer annyira voltam már, hogy a városligetre egész hónapom át nem mertem kimenni.

A deszka-bódéba darázs költözött, s a mint be-köszöntött félelmes duruzsolásával.

A közönség engem okolt, én meg a pályaért okotam, hogy házunkat a darazsak épenugy elfoglalták mint hajdan a majmok Gibraltárt.

A közönség elpártolt. Én meg a pályaórákat küldözgettem el. A darazsak meg egyre szaporodtak, s már abba a hirbe jöttem, hogy velem a munkások sem tudnak kijönni.

Akkor kaptam egy névtelen levelet, hogy se ne zárjuk el a liget kapuját, mert a darazsak a tavon is átrepülnek, se fel ne gyujtsuk a bódét, (természetesen hatósági engedély alapján) hanem friskátránnyal kenjük be azokat a helyeket, a hol a darazsak az épület deszkái közt bujnak.

Megcselekedtük! Fél óra mulva ezernél több darázs vergődött a földön, mert a mint lába a kátrányhoz ért bekenődött, azzal az egész teste.

Másnapon egyetlen darazsat sem láttunk a szigeten, hanem mikor fészket megbontottuk, 2 és fél kiló sulyu fiasítást volt módunkban elpusztítani.

Elnyeltem egy hónapi bánatot, a pályaórákkal való veszekedésért. Megsuhajtoztam az elpártolt közönséget. Költöttem sok kísérletezésre és minden bajnak véget vetett 7 kr. ára — kátrány!

A poloska, — hála Istennek, — gyűlöl. Ezeideig csak egyszer jutottam ez állattal ugyanegy lakásba. Budapesten, a tanuló évek alatt idegenedttünk el egymástól, s azóta sem szívesen látjuk egymást.

A szarvasi és zilahi tornatanárokkal laktam együtt. El-elbeszélgettük, számítottuk, hány poloskát tudánk mi adni a budapesti boltajtókon hirdettet, s az aranyért!

Tárgyaltunk is egy két boltossal, de — mint ha csak összebeszéltek volna, — egyértelműen azt kívánták, hogy előbb mi vegyük meg az ő irtószerüket ők csak a sokszori vétel után fizetnek száz aranyat.

A Hagenmacher-féle malom égésekor „pihenő szakasz“-ba kerültünk, vagyis egy kis harapnivalóhoz utottunk. Egy jóra való „altöfnischer freiwilliger Feuerwehr“, vagyis ö-bndai önkéntes tűzoltó, felismerte rajtunk a poloska vizitkártyáit s azt a tanácsot adta panaszunkra, hogy a közönséges mezei poloska kiirtja a házi poloskát.

1873. őszén Nagyváradra jövén, azóta még mindig tiszta lakásba jutottam. Tehát nincsen közvetlen tapasztalatom. De a budai bajtárs tanácsát tovább adtam.

Azt hallom, hogy a mezei poloska remekül evérgzi feladatát. Tavasszal meg odahagyja a lakást, mert nem ad egy ribizli, meg egy szőlőfürtöt semmiféle buborért.

Ez a bogár most keres magtárakban, templomokban téli szállást.

Ha tehát valamelyik olyan házba téved, hol a „házi rokon“ gazdagon tenyész, nem kell megölni, mert a Czacherlin mellett sok jó szolgálatot tesz.

A kerteket alig disziti egy két őszi virág. A ten-gori kórója busan zörög. Annál vidámabban érzi magát a paraly, a mályva, a laboda. Millió és millió magvat rejtve apró magtárában várja a havat, hogy akkor a cziinkéknek, stigliczeknek eledelt nyujtson. A magvak kétharmadát azonban a madarak által kipereggetve a jövő nyáron elperelhesse a kertet mindenféle konyha növénytől.

E gyom-pusztításnak nincs jobb módja, mint ősszel kigyomláni, de nem ám a trágyadombra hordani, mert onnan a mag újra a kertbe kerül. Hanem egy külön csomóba, a hol bevárjuk a megszáradását s azután az egész tömeget elögetjük.

A már elhullott magvak elpusztítása czéljából a kert földjét felásatjuk. Ezáltal a föld alsó része télen átöleenyül. A sok elhullott mag kikél. Elfagy, s ha marad is épen valamennyi, azt meg a jövő tavaszi ásás öli meg.

Ez a munka már nem telik ki 6—8 krajczárból, de hát az sem 6—8 krajczárt ér, ha a kert jobban terem, s nem a burján az uralkodik.

Lehet, hogy a cinkék panasza a kelnek. Ne busuljunk rajta. Igen sok kertben ott marad télire a gyom minden faja.

Rátkay József.

Miért mondott le Ragány?

Nagyvárad, október 4.

Holnap, hétfőn érdekes ülése lesz az iparostanoncz-iskolai bizottságnak.

A meghívó szerint a Ragány lemondásával megürült elnöki állás betöltése kerül napirendre, azonban — mint hiteles forrásból értesülünk — az ülésen szóba kerül az is, hogy hát miért is mondott le Ragány?

És ez a kérdés teszi érdekessé az ülést. Mert Ragány János nem azért vonult vissza, mintha nagymérvű elfoglaltsága mellett szívesen ne dolgozott volna továbbra is a jövőbeli iparostanoncz-jólétéért, hanem azért mondott le, mert a bizottság és a tanfelügyelőség között olyan nézeteltérés merült fel, melyet utóbbi fentartani igyekszik annak daczára, hogy az illetékes miniszter is a bizottságnak adott igazat.

A „Hétfői Értesítő“ néhány hónappal ezelőtt már helyet adott a pro és kontra megnyilatkozott véleményeknek; ezuttal tisztán a tényekre szorítkozunk és útalunk az alább egész terjedelmében közölt felelkezésre, melyből egy az iparostanoncz-iskolai, mint a törvényhatósági bizottság tagjai meggyőződést merithetnek arra nézve, hogy a felelkezés alapját képezett indítványt Ragány János csakugyan az iskola érdekében tette és annak fejlődését, teljes felvirágzását ellenkező programmal előmozdítani szerinte nem is lehet.

De térjünk át a dolog érdemére. Az 1895. évi december 16-án tartott üléseben az ipariskolai bizottság Ragány János elnök indítványára elhatározta, hogy, amennyiben a Gál István rajztanár távozása miatt megüresedett állás folytonos változásoknak lesz kitéve, azt a rajzvezetői állással együtt megszünteti és helyette szervezi az ipariskolai igazgatói állást.

Ugyanez a óradijas tanárok mellözésével egy segédrajztanári állás létesítését is kimondta, mert ezen intézkedései által meg egyrészt apasztani lehet a kiadásokat, másrészt a tanárok sem fognak lépten-nyomon másfelé aspirálni és végrevalahára meg lehet szüntetni a tanárváltozások káros utókövetkezmenyeit.

A bizottság ezen jóakaratu nézetét és határozatát a kir. tanfelügyelő nem erősítette meg azon indokolással, hogy a várost, mint iskolafentartó hatóságot újabb kiadásokkal akarja megterhelni a bizottság.

Természetes, hogy az alább közölt felelkezés lön a válasz és a miniszter a tanfelügyelői aggályokat figyelemre nem méltatván, meghagyta, hogy a szervezés iránt keresse meg az iskolafentartó hatóságot, vagyis Nagyvárad városát.

Ezen leirat daczára a kérdés mai napig sem került a törvényhatóság elé és így az iskolai

bizottság kénytelen volt ideiglenes intézkedéseket tenni arra nézve, hogy a tanórák megtarthatók legyenek.

Ezen ideiglenes intézkedések sem tetszettek a kir. tanfelügyelő urnak és azok ellen is óvást emelt, aminek következménye az lett, hogy ismét Nagyvárad-város hatóságához fordultak támogatásért.

A hatóság azonban hivatkozással a miniszteri szabályzatra felelkezésre utasította a bizottságot. Tehát holnap ez a fontos ügy kerül elbírálásra alá az ipariskolai bizottságnak.

Ragány lemondása ezzel áll szoros kapcsolatban. O nem akart elnökölni akkor, mikor az ő indítványából keletkezett tanfelügyelői elvi álláspont elbírálása van szönyegen; teljesen szabad kezét akart engedni a bizottságnak, határozozon legjobb belátása szerint.

A fejlemények igazolni fogják, ki tévedett, vagy kinek volt igaza, mi csak egyet kérünk és óhajtunk, hogy a különben is nebezen és nagy áldozatok árán létesült ipariskolánk jövőjét biztosítani kell és még nagyobb költségektől sem szabad visszariadni, ha másképp a kitűzött czél elerni nem lehet.

Az új szervezésre vonatkozó indokok, melyeket az érdekeltek bizottsági tagok figyelmébe ajánlunk, az alábbi felelkezésben vannak csoportosítva és éppen azért azt szóról-szóra közzétedekből ide igtatjuk:

Az ipariskolai bizottság felelkezése.

20—1896. biz. sz.

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

A vezetésem alatt álló iparostanoncziskolai bizottság felügyelete alá tartozó városi iparostanoncziskolánál alkalmazott Gál István rajztanár a késmárki állami szövő ipariskolához történt kinevezetése folytán, a mult évi december hó 1 én iparostanoncziskolánknál viselt rajztanári állásától megvált.

Tekintettel egyrészt arra, hogy az ipariskolai tantárgyak közül a rajzoktatás bir legnagyobb fontossággal; tekintve másrészt, hogy jelenleg az ipariskola élén álló Szüts Izsó igazgató nemcsak elméleti, hanem gyakorlati teljes képességgel bir a rajzitanításra, ki középszikolai rajztanári képesítéssel rendelkezik és kinek az ipariskolánál évek óta kifejtett szakszerű, buzgó és eredményes tevékenységét — melynek iparrajziskolánk jelenlegi általában elősmert magas színvonalon álló szervezetét nagyrészt köszönheti — nemcsak az arra hivatott felügyelő bizottság, de a közvetlenül érdekeltek iparosok, sőt Mártonffy Márton országos ipariskolai felügyelő ur is mindannyiszor kész örömmel konstataáltak: a jelen szerencsés helyzetet felhasználni kívánván, a mult 1895. évi december hó 16-án tartott ülésében elhatározta az ipariskolai bizottság az alábbi állások szervezését.

Az új állások szervezésének szüksége.

Az indokolás következők: 1-ör, az ipariskolai igazgatói, az igazgatói állás kiegészítéséül szolgáló ugynevezett rajzvezetői- és rajztanári állások egybeolvasztása és ezen állások eddigi javadalmazásának (évi 300 ft igazgatói, 1000 ft rajztanári fizetés és az utóbbi állás 200 ftot tevő lakbér-illetményének) egyesítése mellett, tehát 1300 ft fizetés és 200 ft lakbérilletménnyel, valamint háromnál többre nem emelkedhető cikluson át, 5 évenként 100—100 ft korpótlékkal javadalmazott igazgató-rajztanári állás szervezését iránt az iskola fentartó hatóságához előterjesztést tesz;

2-szor, az ekként szervezendő igazgató-rajztanári állás munkakörét a rajzvezetői munkán kívül heti 24 órában oly körülírással határozta meg, hogy ebből 6 óra az igazgatói hivatalos órák ellátása, heti 11 óra a rendes- és heti 14 vagyis egész éven át számítva 7 óra a téli tanfolyamon a rajzoktatásra lesz igénybe veendő;

3-szor, ezen állásra, miután Szüts Izsó igazgató beleegyezéséről előzetesen meggyőződött, nevezettnek megválasztását javaslatba hozza.

Ugyanezen alkalommal figyelembe véve azon körülményt, hogy az ipariskolánál a rajzoktatást egy tanerő elvégezni nem képes, s azon eljárás mód, hogy ezen tantárgy oktatására óradijas tanerők alkalmaztattak, nemcsak a tanítók személyében felmerülő folytonos változások miatt, de különösen azért sem bizonyult czélravezetőnek, mert az óradijas minőségben alkalmazott tanerők ezen tevékenysége az illetők részéről csak mellékes foglalkozásnak tekintetett s gyakran megtörtént — így a jelen tanév folyamán is, — hogy évközben s egyszerre több tanerő vált meg az intézettől s

ilyen esetekben a helyettesítés szakavatott és kiegészített egyének alkalmazásával többnyire lehetlenné vált, a mi ismét csak az iparoktatásnak szolgált hátrányára: elhatározta továbbá a bizottság, hogy az ipariskolához az évközben az iskolától megvált óradíjas tanerők helyett egy évi 600 frt fizetés, 200 frt lakbérrel, összesen 800 frt javadalmazással ellátandó segédrajztanári állás szervezése iránt is intézkedést kíván tenni, oly körülrassal, hogy ezen állás csak a következő 1896—7-ik tanév kezdetétől töltenék be, s az alkalmazandó segédrajztanár munkaköre a rendes és teli tanfolyamon szintén egész éven át heti 24 órának megfelelő heti óraszámban vételessék igénybe.

A kir. tanfelügyelőség vétoja.

Ezen 40—895. sz. a. kelt 1/2. alatti határozat az iparostanonciziskolák szervezése tárgyában 1893. augusztus 30-án kibocsátott 33564. számú vallás-és közoktatásügyi miniszteri rendelet 72. §-a értelmében a kir. tanfelügyelő urhoz bemutatván, ő a tek. tanácsához intézett s 1/2. alatti ide mellékelt 2854—895. sz. átirata szerint — mely illetékes intézkedés végett az iparostanonciziskolai bizottságnak 1401—896. sz. 3/4. alatti végzéssel kiadott — a kérdéses határozat végrehajtásához való hozzájárulását azon indoklással, mert az igazgató-rajztanári állással egybekapcsolt s a rajztanításra eső órák számát elégtelennek, s egyébként is annak keretében a rajztanítást kivihetetlennek tartja; mert továbbá véleménye szerint az ipariskolánál külön igazgatói állás fenntartása a felügyelő-igazgatói állás szervezése folytán, melynek hatásköréhez az ipariskolai igazgatói teendők is csatolhatók, felesleges volna, s csak a városi pénztár ok nélkül való megterhelésre vezetne, megtagadta; a segédrajztanári állás szervezéséhez azonban hozzájárult.

A kir. tanfelügyelő ur ezen átiratát az iparostanonciziskolai bizottság f. évi márczius hó 4-én tartott ülésében újabb tárgyalás alá vevén, a korábbi határozatánál alapul szolgált s fentebb rövid kivonatban felhozott indokoknál fogva. — melyekhez még az is járult, hogy az elemi s polgári iskolákhoz szervezett községi iskolai felügyelő-igazgatói álláshoz kötött képesítésnek a szakrajzoktatással bővített ipariskolai rajzoktatás vezetése és szakfelügyeletére való elégtelen volta mellett a kir. tanfelügyelő ur által hangoztatott megtakarítási célzat tényleges megvalósítását kivihetetlennek tartaná: korábbi azaz 40—895. sz. határozatát oly módosítással tartotta fenn, hogy az ipariskolai igazgató-rajztanári valami t segédrajztanári állásokkal kapcsolatban meghatározott heti 24 óra számában az előbbi állásra nézve az igazgatói hivatalos órák számai is befoglalhatók; mely órábeosztás s 24 óraszám az eddigi gyakorlatban volt beosztásnál annyival előnyösebb, amennyiben eddig az alkalmazott szakrajztanár teendői a kir. tanfelügyelőség hozzájárulásával szintén csak legfeljebb heti 18, sőt heti 14 órában, az igazgatói hivatalos órák pedig az ipartanodai bizottság által heti 4 órában, összesen tehát legfeljebb heti 22 órában voltak megállapítva, míg viszont az igazgató-rajztanári állások tervezett egyesítése mellett az alkalmazandó rajztanár a rajztanításra úgy mint eddig heti 18 órában, az eddigi igazgatói 4 hivatalos óra helyett pedig heti 6 hivatalos óra tartására s ezenkívül a rajzvezetői teendők ellátására köteleztetik; továbbá mindkét tanerő — az így megállapított óraszám keretén belül — és amennyiben ezt az ipariskola érdekei lehetővé teszik, a város által fenntartott más községi iskolákban ugyancsak rajztanításra, de mindenkor csak az ipariskolai bizottság előzetes beleegyezése mellett külön díjazás nélkül kötelezhető legyen.

Ezen újabb 4—1896. határozat, mely 4/4. alatti mellékelve van, a kir. tanfelügyelő urral szintén közöltetvén, 695—895. sz. alatti kelt 5/4. alatti csatolt átirata szerint ezen határozathoz való hozzájárulását ismételtelen megtagadta, mert — mint ez az átiratban hangsúlyozva van — egyfelől az igazgatói hatáskörnek és illetékes hatóságokhoz mielőbbi teendő jelentés céljából a kellő intézkedések folyamában vannak, másfelől mert az iparostanonciziskolákra vonatkozó szervezeti szabályzat 60-ik szakasza világosan kimondja, hogy az igazgató egyetemesen valamelyik tantárgyat taníthatja is, ami egyúttal teljesen kizárja azt, hogy az igazgató ezen iskoláknál rendszeres tanári állást foglalhasson el.

Sőt azonfelül még a kir. tanfelügyelő ur egyetemesen meghagyja a bizottságnak, hogy az üresekben levő rajztanári állásra a pályázatot hirdesse meg s a hirdetés szövegébe vegye fel, miként a

megválasztandó rajztanár a kötelező tanórák számán belül a községi iskolaszék hatósága alatt álló iskoláknál is köteles lesz a rajzoktatást teljesíteni.

A tanács és közgyűlés intézkedése.

A kir. tanfelügyelő ur és az iparostanonciziskolai bizottság megegyezésre nem juthatván, az iparostanonciziskolai bizottság Nagyvárad-város Tanácsához tett előterjesztést a végből, hogy a bizottság határozatát pártolólágg terjessze a városi törvényhatósági bizottsághoz elfogadás és azután jóváhagyás végett a Nagyméltóságú Miniszter urhoz.

A városi Tanács meg is tette az előterjesztést pártolólágg a városi törvényhatósági bizottsághoz, azonban a törvényhatósági bizottság folyó évi május hó 15-ik napján tartott üléséből az ügyet az ipariskolai bizottságnak visszaadta, hogy az iparostanonciziskolai bizottság a már említett 1893. évi 33564. sz. miniszteri rendeletben előírt alakiságok betartásával járjon el, t. i. a kir. Tanfelügyelő ur útján a Nagyméltóságú Miniszter urhoz felebbezzon.

Az alakiság.

Megjegyezzük, miszerint a törvényhatósági bizottság által jelzett alakiságokról, formai eljárásról az iparostanonciziskolai bizottságnak volt tudomása, nézete szerint azonban azon formai eljárás oly bizottsági határozatokra vonatkozhatik, amelyek a kir. Tanfelügyelő ur hozzájárulása esetében azonnal végrehajthatók volnának a bizottság által, ámde a jelen felebbezés tárgyát képező határozat más természetű, t. i. olyan, mely a kir. Tanfelügyelő ur hozzájárulása esetében is csak Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága részéről elfogadás s ezenfelül még a Nagyméltóságú Miniszter urnak jóváhagyása után hajtható végre. Erre tekintettel történt az, hogy a kir. Tanfelügyelő urnak véleményes jelentésével és észrevételével már ellátott határozatok a városi törvényhatósági bizottság útján szándékoltatott általunk jóváhagyás, illetve döntés végett a Nagyméltóságú Miniszter urhoz felterjesztetni, azaz: felebbeztetni.

Nagyvárad-város törvényhatósági bizottságának rendelkezése folytán tehát a 6/4. melléklet alapján tisztelettel terjesztjük elő a kir. Tanfelügyelő ur útján felebbezésünket.

Az indokok csoportosítása.

Nagyméltóságú Minister Ur!

A fentfoglalt indokok, melyeket alább röviden ismételnél bátorkodunk, kivétel nélkül az iparostanonciziskolai bizottság álláspontját támogatják, ellenben ugyanezen indokok a kir. Tanfelügyelő ur álláspontjának tarthatatlan voltát tüntetik fel; nevezetesen:

1. Hogy az ipariskola igazgatója egyszersmind rendszeres tanári állást el ne foglalhasson, azt sem a szervezeti szabályok szavaiból nem bírjuk ki-magyarázni, sem — okot arra nem találván — intencziójának sem tekinthetjük, eltekintve teljesen attól, hogy a kir. Tanfelügyelő ur azon alkalomból, midőn a még ipariskoláknál f. tanévi szeptember hóban rendszeresített állást betöltő, a megüresedett igazgatói állásra pályázó Gál István rajztanár kijelölése ellen észrevételt nem tett.

2. Az igazgató-rajztanári állással egybekötött javadalmazás a város pénztárának újabb megterhelését nem involválja, mert ezen javadalmazás a jelenleg rendszeresített levő igazgatói tiszteletdíj és rajztanári fizetés egyesítéséből származik, sőt a mennyiben a multban, amidőn az igazgatóst rajz-képesítéssel nem bíró tanár teljesítette, külön díjazott rajzfelügyelőt kellett alkalmazni, a mi az ipariskolai bizottság javaslatának elfogadása esetén feleslegessé válik: még megtakarításra vezet.

3. Ki kell jelentenünk, miszerint az elemi s polgári s nem egyúttal az iparostanonciziskolához is szervezett községi iskolai felügyelő igazgatói állást betöltő és rajzképesítéssel nem bíró felügyelő-igazgatót úgy a jelenben, mint a jövőben bárki is legyen az, a felügyelő-igazgatói állással egybekötött teendők mellett az ipariskolai igazgatás megfelelő vitelére is képesnek nem tarthatjuk; mert eltekintve attól, hogy az ipariskolai tantárgyak közül legnagyobb fontossággal bíró rajzoktatás szakfelügyelete — különösen ipariskoláinkban, mely többnyire szakrajzoktatással van bővítve — leginkább rajztanári képesítést is igényel; az ipariskolai igazgatói teendők kiterjedt volta teszi teljesen lehetlenné azt, hogy ezen teendőket a közs. iskolaszék fenntartása alá tartozó iskolák felügyelete s igazgatása mellett ugyanő elvégezhesse.

E részben elég, ha röviden felsoroljuk a következő adatokat, u. m.:

a) az iparostanonciziskolai igazgatónak kap-

csolatban az idézett miniszteri rendeletben részletesen körülírt tevékenységi kör mérve természetesen az iskola tanoncainak, az osztályoknak és az alkalmazott tanerőknek számától is függ; már pedig a mi ipariskolánkba járó 1090 tanuló jelenleg 47 osztályban 38 tanerő alkalmazását teszi szükségessé;

b) a mult tapasztalataiból következtetve ezen iskola fokozatos fejlődése oly mérvben várható, amely az igazgatói teendőket nem apasztani, hanem inkább szaporítani fogja; e részben minden kétséget kizár a statisztika, mely szerint 1884—5. tanévben a most 1090-et tevő tanulók száma csak 599 volt; a mostani 47-tel szemben akkor csak 12 osztály, és a jelenlegi 38-czal szemben csak 9 tanerő alkalmazása volt szükséges.

c) az igazgatás a tanév kezdetén s a tanév végén kíván nagyobb munkát, tehát akkor, midőn egyrészt az alkalmazandó szaktanár legkevésbé van igénybe véve a tanítás terén, a mennyiben a teli tanfolyam csak november-márczius hónapokra terjed s a midőn másfelől az óraadó tanárok, valamint a közs. iskolai felügyelő-igazgató is leginkább el lévén foglalva, az ipariskola ügyeivel legkevésbé foglalkozhatnák.

d) A tankötelezetteknek s ezek igazolatlan óramulasztásainak nyilvántartásán kívül különösen tanév kezdetén az osztályok elhelyezése, a tanulók beosztása, az órarend elkészítése, a tanulók beírása, osztályokba sorozása, az idejekorán be nem iratkozott tankötelesek névsorának összeállítása, az ipartestülethez s a kapitányi hivatalhoz való betérjesztése; tanév végén a statisztikai adatok és az értesítő összeállítása veszik igénybe az igazgatói munkásságát oly mértékben, — mely az igazgatói teendők ellátásának állandósítását teszi kívánatosná, mi egy rendszeresített állást betöltő egyén által sokkal inkább lehetséges, mint egy 3 évenként változó s csak tiszteletdíjat élvező nem állandó igazgató által.

e) Súlypontját képezi azonban az igazgató működésének a rajzoktatás egyöntetű keresztülvitelének felügyelete, jobban mondván paedagogiai vezetése, még pedig az iparostanonciziskolánál annál is inkább, mert itt a rajzoktatásnál az osztályok nagy száma s a rajztanárok hiánya miatt, csupán képesített tanerőket alkalmazni — különösen az alsóbb osztályokban — még hosszú időn át lehetetlen.

Az ezekben vázlatosan felsorolt teendők nagy halmaza tehát nem teszi lehetővé, sőt egyenesen kizárja ama célzat megvalósítását, hogy az ipariskola igazgatása a közs. iskolák felügyelő igazgatójának hatásköréhez utaltassék.

4) A felügyelő igazgató állásának jelen szervezete mellett csoportigazgatói munkát sehoh végez; ha tehát az egyes csoportok igazgatása az iskolaszék megállapodása szerint nem volt a felügyelő igazgatóra ruházható, annál kevésbé volna ez indokolt az ipariskolánál.

5) Feltéve, hogy a közs. iskolai felügyelő az elemi és polgári iskolák igazgatását is átveszi — ami állítólag kontemplálva van — az esetben még kevésbé volna ideje ily speciális csoport igazgatására is;

6. De ezen célzat megvalósítása takarékosági szempontból sem lenne indokolt: mert ha első sorban a közs. iskolai felügyelő igazgató teendőiben való segédkezésre és csak másodsorban a tanításban akadályozva levő tanerők helyettesítésére a közs. iskolákhoz már is indokolt volt egy évi 800 frttal javadalmazott állás szervezése: akkor nem vonható kétségbe azon aggodalom nagyon is indokolt volta, hogy az ipariskola igazgatásának a felügyelő hatásköréhez utalása folytán itt már a legközelebbi jövőben egy új (rajzfelügyelői vagy kiegészítő) állás szervezése elkerülhetlenné válnék, a mi a megtakarításnak ellenkezőjére vezetne.

Mártonffy orsz. felügyelő véleménye.

Ezeken kívül kénytelenek vagyunk újolag hangsúlyozni, miszerint nem oszthatjuk a kir. Tanfelügyelő ur azon nézetét, hogy az ipariskolánál az igazgató-rajztanári állás szervezése a fenálló szabályokba ütköznék; és pedig az erre vonatkozólag felhozottakon kívül annál kevésbé, mivel Mártonffy Márton ur, az ipariskolák orsz. felügyelője közelebb városunkban időzése alkalmából az ipartanodai bizottsági elnök által személyesen hozzá intézett kérdésre kijelentette, hogy a kérdéses állás nem csak szabályokba nem ütközik, de sőt az ipariskola érdekéből kívánatos és a magas kormány ily irányú intenczióinak teljesen megfelel; valamint, hogy ilyen állások az ország több városában működő ipariskoláknál szervezve is vannak.

Mindezen indokok előterjesztése után az iparos tanoncziskolai bizottság nevében tisztelettel kérjük a nagyméltóságú Miniszter urat, miként az iparos-tanoncziskolai bizottságnak 40—1895. 4—1895. sz. határozatait jóváhagyni méltóztassék, vagyis azt, hogy az ipariskolai bizottságnak, illetve Nagyvárad város közönségének joga leszen:

1) A rajztanári állás és külön igazgatói állás beszüntetése mellett egy évi 1300 frt fizetés és 200 frt lakbér illetménnyel, továbbá három ciklus lejártá után összesen 300 frton felül nem emelkedhető 100 frt ötödéves korpótlékra való igénynyel javadalmazandó igazgató-rajztanári állást, továbbá ugyanoda a jelenleg óradíjak mellett alkalmazott tanerők létszámának megfelelő apasztásával egy, évi 600 frt fizetés és 200 frt lakbérilletménnyel javadalmazandó segéd-rajztanári állást szervezni.

2) Mindkét tanerő munkakörét egész évre beosztott heti 24 órai foglalkozásra való kötelezettséggel, oly körülmény mellett, hogy az igazgató rajztanár a rajzoktatási teendőket és az igazgatói hivatalos órákat, valamint a segédrajztanár a rajzoktatást ezen óraszám keretében és az ipariskolai bizottság által meghatározandó beosztással ellátni első sorban lesznek kötelesek betölteni; hogy továbbá mindkét tanerő munkássága a meghatározott óraszám keretén belül és az ipariskolai bizottság előzetes hozzájárulásának kieszközölése után, a város által fentartott más elemi vagy polgári iskolánál ugyancsak rajztanításra, külön díjazás nélkül lesz igénybe vehető, — megállapítani; —

3. Az ipariskolai bizottság javaslatához képest az igazgató-rajztanári állásra Szüts Izsó középiskolai rajztanári képesítésű, jelenleg polgári fiiskolai rajztanárt megválasztani, s részére a rendszeresítendő javadalmazást a f. 1896. évi szept. 1-től kezdve folyóvá tenni;

4. a segédrajztanári állásnak ugyancsak a f. 1896. szeptember 1-től az előírt módon történendő betöltését elrendelni.

Nagyváradon, 1896. május 21-én.

Nagyméltóságú miniszter ur iránt tisztelettel alázatos szolgálai:

Sztarill János,
bizottsági jegyző.

Ragány János,
az iparostanoncziskolai biz.
elnöke.

A reáliskola ünnepélye.

Nagyvárad, okt. 4.

A haladás Nagyvárad közéletében egyre jobban érezhető. Sajnos, hogy a vagyonsodás nem követi nyomon, mint ahogy követni kellene.

A fény, a műveltség a társadalomban megvan, hanem az annak emelésére szükséges vagyion annyira hiányzik, hogy mintegy kívánnunk kellene: inkább kevesebb intelligencia, hanem annál több vagyion!

Azonban ilyet mondani nem merünk azok miatt, kik lépten-nyomon a közművelődés alapján állva követelőznek és a már meglevőt is fölémészetik.

Mi lesz aztán, ha az nem lesz, ami szükséges a haladáshoz.

Achen ma egy kisebb rendű város, pedig a császárok koronáztatása idejében százezernél több lakosa volt.

Maga az intelligencia költözött el belőle a legkönnyebben; itt tehát alaposan kárba veszett a közművelődés nagy alakjainak tulkövetelése.

Isten mentsen, hogy a közművelődés ellen foglalnánk állást, mi csakis a tulterhelés ellen nyilatkozunk, mely az államra is veszélyes, de veszélyes azokra is, akik követelik.

A reáliskola megnyitásának ünnepélye, ha nem családunk, október 18-án lesz.

Nagyvárad-város kötelességszerűen, szerződésileg biztosította az államot arról, hogy egy állandó épületet emel az állam részére, ahol a növendékek a tudományt elsajátíthatassák.

Állított is erejét meghaladó épületet, mely a nagypiacz-téren, a Körözs-felőli oldalon emelkedik.

Az építés költsége a kormány követelése folytán meghaladja a 100 ezer forintot.

Félre ne értessünk!

Ez a nagy épület a községi polgári iskolának is van emelve, s így az építés költségének felét számíthatjuk a reáliskolára

Ha kérdezik, hogy miből építettük, rámutatunk a regálékötvények eladásából befolyt összegre.

Egykor a közgyűlésen fel volt vetve, hogy Nagyvárad inkább épít korcsmát, mint iskolát.

Ezt a vádat akkor elnyelte a közönség, hogy azután a tudománynak palotát emelhesen a jövődelemből.

A palota elkészült.

Örömmel néz reá Nagyvárad közönsége; azonban sajnos! nem nézi örömmel a kormány.

Megszoktuk már, hogy az ünnepségeknél éppen dr. Wlasits Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter is megjelenik, a kormány nevében nyilatkozik és átveszi a tudomány hajlékát.

Örvendeni tudunk annak, hogy ennyire haladtunk az építkezésben, de nem tudunk örvendeni a miniszter elmaradásának, aki pedig megismerhetné Nagyváradot mostani fejlődő állapotában és tudomást venne arról, hogy az Alföld ezen metropolisza egyúttal a tudomány és közművelődés metropolisza is.

Az ünnepséget a reáliskola igazgatósága rendezi.

Az igazgatóság a szakminisztert meg is hívta, azonban nem tett intézkedést arra, hogy Nagyvárad-város közönsége is hozzájáruljon ténykedésével az ünnepség rendezéséhez.

Az tény, hogy a törvényhatóság első tisztviselője fogja a reáliskola kulcsait — s így magát a reáliskolát átadni, de az is tény, hogy ez nem ünnepség, hanem az ünnepély kezdetének eleje.

Hogyha kívánatos a város közönségének megjelenése, akkor kívánatos annak meghívása is.

Hogyha kívánatos a miniszter megjelenése, akkor kívánatos az ünnepségbe a város közönségének bevonása is.

Hogyha valamit tenni kell, hát ne féljünk azt, hanem egészen.

Szováthy.

Pazar fényvel és kényelemmel át-
alakított

éttermét és szállodáját

ajánlja a közönség figyelmébe

HILLINGER LIPÓT és FIA,

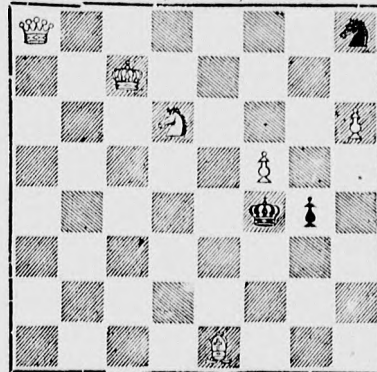
a „Fekete Sas” bérlője.

Heti sakk szemle.

Rovatvezető: Gesztesi Ödön.

67. feladvány.

Schuster Zsigmond, Budapest.

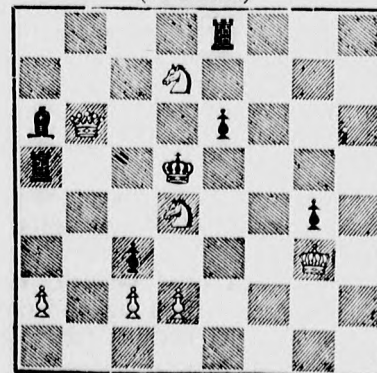

Matt a 3. lépésre.

68. feladvány.

Vetevnik László, Prága.

(Svetozor.)

Matt a 3. lépésre.

Nemzetközi sakkverseny Budapesten.

A magyar sakkozók régi álma: hazánk földjén rendezett internacionális sakkturna ime megvalósul. Igaz, hogy kissé nehezen, igaz, hogy nem úgy, a hogy sokan szeretnék, de végre mégis meglesz. A budapesti sakkör már ezelőtt 4—5 évvel hozzálátott az eszme realizálásához, de időközben kifejtett munkálkodását olyan sűrű homály fedte, hogy az ember bizvást azt hihette — különösen miután a kör hivatalos közlönyét, a »Budapesti Sakkszemlé-t is beszüntették — hogy az egész szép tevé végleg elaludt. Ezt nem szemrehányásképpen mondjuk, csak konstatálni akarjuk, hogy most, midőn a 12-ik órában mégis sikerült nyélbe ütni a dolgot, a magyar sakkarátok kissé meglepődve, kissé tájékozatlanul és meglehetősen kézületlenül állanak vele szemközt.

Ép úgy, mint az 1851-iki londoni első világversenyt az egyetemes sakkéletre korszakot alkotó befolyással volt, az első magyar sakkturna is ki számíthatatlanul jótékony hatást fog gyakorolni a magyar sakkozás fejlődésére. Ehhez azonban kettő szükséges. Először, hogy a rendező bizottság a verseny alkalmával a *specziális magyar sakkérdeket*, az internacionális érdekekkel szemközt (melyek sokszor csak pénz és hiúság kérdése) teljes mértékben megvédje, pártfogolja és érvényre juttassa. Pl. magyar amateur-turna rendezése, *legalább a verseny ideje alatt* azt ismertető, játszmáit publikáló sakkújság kiadása, vagy a verseny napi eseményeinek és a váltott mester partieknak a *magyar* sajtóban minél szélesebb körben való közlése és elterjesztése által. Másodszor a fennálló hazai sakkegyetemek küldötteit, és az érdeklődő és áldozatkész amateuröket a verseny megnyitásának napjára értekezletre kellene összehívni, hogy a *magyar sakkszövetséget* megalapítsák.

Ezeket tartjuk az első magyar sakkongresszus, a *millenáris* sakkünnepély el nem hanyagolható *nemzeti* feladatainak. Ezeknek helyes megoldása nélkül az egész esemény, melyebb nyomok nélkül fog átvonulni a pangó magyar sakkéleten, mint futó nyári zápor, mely csak ideig-óráig üdíti föl az eltkkadt bő természettel biztató vetést.

Különben talán fölösleges munkát is végeztünk fejtegetéseinkkel. A verseny rendezősége bizonyára számot vetett magával és a helyzettel és nem azért vette igénybe a *magyar* mecénások és sakkarátok áldozatkészégét és nem azért rendez keserves munkával tornát, hogy *csak a külföldről ideözönlő mesterek zsebeit pénzzel megtölje.*

Amateur.]

Ezzel kapcsolatban arról értesülünk, hogy a versenybizottság a játszmák kizárólagos közlési jogát egy német lapnak adta el 500 frtért.

Nem tudjuk elhinni, hogy e hír való volna, mert ez valóban szégyenletes dolog lenne a magyar sajtóra nézve, ha annak összetett kézzel kellene néznie a versenyt, anélkül, hogy annak lefolyásáról a magyar sakkvilágot tájékozhatná s hogy a magyar sakkistáknak külföldi lapokból kelljen megtudniok a budapesti verseny játszmáinak lefolyását. Azt hisszük, hogy a fent említett szerződés csak az összes játszmáknak könyv-alakban való kiadására vonatkozik s e mellett hazai lapok is közölhetik a sikerültebb játszmákat. A verseny lefolyásáról különben külön tudósítónk fog referálni és így ez úgyról is személyesen fogunk meggyőződést szerezni s annak mikénti állásáról beszámolni.

86. játszma.

O l a s z j á t é k.

Magyar levelezőverseny.

Péchy László,
(Székes-)

Mayer Gy.
(Temesvár.)

1. e2—e4	e7—e5
2. H g1—f3	H b8—c6
3. F f1—c4	F f8—c5
4. c2—c3	H g8—f6
5. 0—0	H f6—e4
6. F c4—d5	H e4—f6
7. F d5 : c6	d7 : c6
8. H f3 : e5	h7—h6
9. d2—d4	F c5—d6
10. b2—b3	0—0
11. F e1—f4	B f8—e8
12. c3—c4	F f8—f6
13. c4—c5	F d6—f8
14. H b1—c3	H f6—d5
15. H c3 : d6	V d8 : d5
16. H e5—c4	V d5—d7
17. e4—e5	V d7—e7
18. g2—g4	F f5—e6

19. B a1—c1	F e6—d5
20. f2—f3	g7—g5
21. F f4—d2	F f8—g7
22. B f1—e1	V e7—f6
23. B c1—c3	B e8—e6
24. V d1—c2	B a8—e8
25. b3—b4	V f6—d8
26. f3—f4	g5: f4
27. V c2—f5	f7—f6
28. H e5—d3	F d5—e4
29. B e1—e4	B e6: e4
30. H d3—f2	B e4: d4
31. F d2: f4	V d8—c8
32. B c3—f3	V e8: f5
33. g4: f5	B d4: b4
34. K g2—f1	F g7—f8
35. H f2—g4	K g8—f7
36. K f1—g2	B e8—e2+
37. K g2—g3	B e2: a2
38. B f3: d3	B a2—e2
39. B d3—d7	B e2—e7
- Világos feladja.

- 87. játszma.**
Rendes huszár-csel.
Nürnberg, 1896. július 29.
Steinitz.	Showalter.
1. e2—e4	e7—e5
2. f2—f4	e5: f4
3. H g1—f3	g7—g5
4. h2—h4	g5—g4
5. H f3—e5	d7—d5
6. e4: d5	V d8: d5
Jobb itt V d8—e7.	V d5—e6
7. V d1—e2	f4—f3
8. d2—d4	g4: f3
9. g2: f3	H b8—c6
10. V e2: f3	H e6: e5
11. F c1—e3	V e6: e5
12. d4: e5	F e8—e6
13. H b1—d2	0—0—0
14. 0—0—0	F e6—d5
15. F f1—g2	F d5—e6
16. F g2—h3-	B d8: d1+
17. H d1—c4	

18. B h1: d1	V e5—f6
19. F h3: e6+	V f7: e6
20. F e3—d4	f7—f6
21. V f3—b3	F f8—h6+
22. K c1—b1	V e6—d7
H c4—b6+ fenyegetett V e6—a6-ra. 23. H c4—b6+, a7: b6. 24. V b3—e6+, K e8—b8, 25. V e6—e8+, K b8—a7, 26. B d1—d3—a3 következik.	
23. V b3—f3	V d7—e6
24. H c4—a5	c7—c6
25. V f3—h5	b7—b6
26. H a5—b3	F h6—f4
27. B d1—f1	F f4—d6
28. a2—a4	c6—c5
29. F d4—c3	K e8—c7
30. a4—a5	V e6—h3
31. B f1—e1	V h3—g2??
32. V h5—f7+	Földaja.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos: **Sarkadi Ignác.**
Főmunkatárs: **Rácz Mihály.**

2328—1896. sz.

Arverési hirdetés.

Alulírott kiküldött bírósági végrehajtó ezennel közlést teszi, hogy a nagyvárad kir. törvényszék 1896 évi 11244 számú végzésével Havasy Zsigmond felperes részére Kovács Ödön alperes ellen 84 frt követelés és jár. erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás folytán alperestől lefoglalt 594 frt 10 krra becsült ingóságokra a nagyvárad városi kir. járásbíró 17758-96. számú végzésével az árverés elrendeltetvén annak felülfoglaltatott követelése erejéig is, amennyiben azok törvényes zálogjogot nyertek volna, alperes lakásán Kis-pereces ut. 833 b. sz. a. leendő megtartására határidőül 1896. évi október hó 5-ik napján délelőtt 10 órája tüzetik ki, a mikor a bíróság lefoglalt szobabútorok, gyalupad, asztalos műszerek s egyéb ingóságok a legtöbbet ígérőnek készpénz fizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is el fognak adni.

Felhívotnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtó követelését megelőző kielégítettséghez tartanak jogot, a mennyiben részükre foglalás korában eszközöltetett volna és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből kiderül, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdésig alulírott kiküldöttél vagy írásban beadni, vagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő a hirdetések a bíróság tábláján kiüggesztését követő naptól számítatik.

Kelt. Nagyváradon, 1896. évi szeptember hó 19. napján.

Batig Ferencz,
kir. bír. végrehajtó.

DIVATOS NŐI FELÜLTŐK

GRÖSK M. MENTHER
áruházában
kaphatók

Első nagyváradai műszaki kötőde.

Van szerencsém a tisztelt közönség b. tudomására hozni, hogy

műszaki kötődémet

Olaszi Fő-utcáról

KOSSUTH LAJOS utcára

(a biharmegyei takarékpénztárral szemben) helyeztem át, és azt a mai kornak megfelelően női és férfi fehérneműekkel, rövid és kötött, valamint férfi kalapokkal és divatruval berendeztem.

A n. é. közönség és t. vevőim további jóindulatát kérve, áruim jó minőségével valamint jutányos árainnal igyekezni fogok azt továbbra is fent-tartani.

Kiváló tisztelettel:

HELD JÓZSEF.

1268 3—3

Értesítés a Borszéki borviz kutkezelőségétől.

Van szerencsénk a m. t. közönség szives értésére hozni, hogy a borszéki viz egyedüli főraktárát Biharmegye és Nagyvárad város területére

Kádár és Kiss

céznek adtuk át, miről tudomást venni és borvizünket továbbá is pártfogásában részesíteni kegyeskedjék.

A borszéki borviz kapható minden fűszer- és ásványviz-kereskedésben, valamint az összes vendéglőkben és éttermekben.

Kiváló tisztelettel

Lázár és Verzár,

a borszéki borviz kutkezelősége.

Legjobb

bajor-féle sör

sötét és világos minőségben

márczius 15-től kezdve

nagy üveg 13 krért

kapható:

Steiner M. Albert-nél

N.-Piacz-tér (Knäpp-ház.)

Videki megrendelések az adó leszámítása mellett gyorsan és pontosan eszközölköttek.

H O N I I P A R I

A női szépség

kecsességét és eleganciáját nagyban emeli a jó fűző, különösen, ha oly kitérő hűvű cégtől való, mint

Rosenzweig Róza

Nagyvárad, főutca, a színházzal szemben, ahol dus választékban kapható: bécsi, párisi, gummi- és sport, ugyanis tén dajkafűző, alkalmi fűző gummirészekkel, valamint nyári- és hasfűző.

Vállfűző (geradehalter) raktáron!

Mindezen fűzők mérték után is készítettnek.

Megrendelések mérték után is 24 órán belül eszközölköttek.

Első magyar orvosiag elemert m. u. mellkűző-gyár.

H O N I I P A R I

SZANDICZ ADOLF áruháza

NAGYVÁRAD,
Bémer-tér.

➤ Most érkezett újdonságok az 1896. évi őszi időre. ➤

Bel- és külföldi női ruhaszövetek a legegyszerűbbtől a legfinomabb minőségig.

Női Confectio-újdonságok rendkívüli olcsó áron

u. m. jaquetek, kabátok, köpenyek, gallérok stb.

➤ Szőnyegek és függönyök óriási választékban. ➤

OBERLEITHNER E. FIAI világhírű cs. és kir. szab. vászongyárainak egyedüli főraktára.

Kivánatra árjegyzékek és minták bérmentve küldetnek.

Kizárólag

KÉSZ NŐI FELŐLTŐK

➤ gyári raktár ➤

➤ egyedüli jutányos és czélszerű beszerzési forrás ➤

csakis

NEMES MIHÁLY-nál

➤ Köröspart. ➤

Nagyvárad, Lévy-ház.

➤ Köröspart. ➤

NÁDOR L. és TÁRSA

Nagyvárad, Zöldfa-utca

➤ ajánlja az őszi és téli évadra a legújabb vízhatlan gráci Pichler-kalapokat. ➤

Legnagyobb raktár olasz, angol és PLESS-kalapokban.

Valódi prágai férfi- és női bőrkesztyűk, angol kötött kesztyűk.

Férfi- és fiu fehérneműek, legújabb nyakkendők.

Illatszerek, pénz- és szivartárczák, esőernyők, sétabotok, valódi email ing- és kézelőgombok,

harisnyák és valódi Fäger-alsók

a legnagyobb választékban és legjutányosabb árban kaphatók.

➤ **A legnagyobb czipő- és csizma-raktár.** ➤

Férfi-, női-, leány- és gyermek-czipők minden kivételben a legjutányosabb árakban kaphatók.

Valódi orosz Bagaria vízhatlan csizmák

és legnagyobb raktár Galloschni és bőr Camaschnikban.

➤ Csizma- és czipő-különlegességek mérték szerint a leggyorsabban készítettnek. ➤